
pestpreventiebeleid

Inhoud

Inhoud.....	1
Inleiding.....	2
Definitie	3
Pesten herkennen	3
Legende.....	4
Verskillende aanpakken bij pestgedrag	7
Plan van aanpak	6
1. Warm en verbindend klimaat in ons internaat	
2. Naar meer welbevinden in ons internaat	
3. Pesten voorkomen	
4. Pesten detecteren	
5. Pesten aanpakken	
6. Nazorg	
7. Flowchart Pesten aanpakken	
Nuttige links.....	15

Inleiding

Pesten lijkt een vast onderdeel te zijn bij groepen kinderen en tieners die samen opgroeien. Dit document is tot stand gekomen omdat we onze leerlingen willen laten opgroeien in een veilige, warme omgeving, hen willen leren om op een positieve manier met elkaar om te gaan en hen willen ondersteunen en begeleiden wanneer er toch conflicten in de vorm van pestgedrag zijn ontstaan. Pesten onder gelijk welke vorm is onacceptabel en geeft steeds negatieve gevolgen op korte en/of lange termijn zowel voor het individu als voor de groep.

Een vijfde van de Vlaamse kinderen geeft aan gepest te worden tijdens hun jeugd (19,7%). Eén twaalfde (8,3%) van de bevroegde groep jongeren in de HBSC studie 2022¹ geeft zelfs aan intens gepest (2 tot 3x/maand) te worden. Ook in bevestigingen die op onze school werden gehouden geven leerlingen aan gepest te worden. 5% van de leerlingen uit de derde graad geven aan gepest te worden in de Rode Neuzen bevestiging (voorjaar '21). In het Burgerschapskompas van KOV² melden resp. 15,8% en 13,9% van de bevroegde tweedejaars in '21 en '22 aan vaak met een beledigende bijnaam aangesproken te worden op school. In '22 rapporteert zelfs 20% van deze leerlingen dat dit vaak online gebeurde. Alle leerlingen van de volledige school worden regelmatig bevestigd via de Appwel-bevestiging (PXL)³ naar schools welbevinden. In het meetmoment van februari '23 geeft 2% van de leerlingen, 21 leerlingen dus, gepest te worden op school.

Opvoeden tot weerbaarheid is al 2 decennia een vast thema in Zoeklicht. Pesten is een thema dat daar zeker bij aan bod komt. Dit beleid is tot stand gekomen na samenwerking met ons internaat. In 2022 was een anti-pestbeleid een absolute prioriteit voor het internaat. In 2023 hebben we hier op de school in het algemeen een absolute prioriteit van gemaakt aangezien we zeer sterk inzetten op het welbevinden van onze leerlingen.

Ons streven is om pesten zoveel mogelijk te voorkomen, om bij incidenten pesten deskundig en consequent aan te pakken en leerlingen en hun ouders optimaal te kunnen begeleiden. Om dit waar te kunnen maken is een goede samenwerking tussen het opvoedersteam, leraren, schooldirectie, leerlingenbegeleiders, CLB en ouders noodzakelijk.

De Vlaamse Onderwijsraad ontwikkelde specifiek voor internaten de antipestslang⁴. Dit schema maakt het mogelijk om systematisch, van preventie tot en met nazorg, pesten op school en internaat aan te pakken. Het is duidelijk dat een antipestbeleid niet staat of valt met het bepalen van één soort actie. Dit zijn de 6 domeinen waarnaar onze aandacht gaat:

1. Warm en verbindend klimaat
2. Werken aan meer welbevinden
3. Pesten voorkomen
4. Pesten detecteren
5. Pesten aanpakken
6. Nazorg

¹ Zie: <https://www.allesoverpesten.be/cijfers#:~:text=1%2F5%20van%20de%20Vlaamse,te%20zijn%20geweest%20van%20pesten> en <https://www.jongeren-en-gezondheid.ugent.be/>

² Zie <https://pro.katholiekonderwijs.vlaanderen/inspirerend-burgerschap/burgerschapskompas>

³ Zie <https://www.appwel.be/>

⁴ Zie: <https://www.vlor.be/publicaties/antipestslang-voor-internaten>

In dit protocol volgen we nauwgezet deze domeinen, zowel voor de school als het internaat.

Uit onderzoek van Pimento⁵ is gebleken dat jongeren veel geloof hechten aan het oplossen van pestproblematiek onder de vorm van trajecten in plaats van te kiezen voor een eenmalige actie. We willen in onze aanpak hier oog voor hebben.

Ten slotte is dit beleidsdocument een dynamisch gegeven dat voortdurend in tijd en context aangepast moet worden.

Definitie

Om het onderwerp pesten af te bakenen nemen we de definitie van Pimento over⁶. “Pesten. Wat is dat precies? En wat is het niet?” Er is geen consensus over een definitie van pesten, al zijn onderzoekers het eens over vier hoofdkenmerken die altijd terugkomen:

1. Herhaling
2. Intentioneel
3. Agressie
4. Machtsverhouding (Ayers et al., 2012).

Het gaat dus om gedrag waarbij een pester daadwerkelijk de bedoeling heeft om de ander te kwetsen. Het kan gaan om fysieke, verbale of psychologische agressie. Het gaat niet om iets eenmaligs, maar om het telkens opnieuw lastigvallen van dezelfde persoon. De pester heeft meer (fysieke of sociale) macht dan de gepeste. Dat laatste is een heel belangrijk kenmerk van pesten. Dat maakt het immers mogelijk om een onderscheid te maken tussen pesten, plagen en ruziemaken.

- Plagen is geen pesten, want de intentie om te kwetsen ontbreekt en er is geen structureel machtsonevenwicht: de ene dag wordt de ene geplaagd, de andere dag de andere. Plagen stopt als de geplaagde zegt dat het niet meer leuk is (Tumult, 2016).
- Een ruzie is een conflict tussen twee of meer personen dat kwetsend kan zijn, maar waar er geen sprake is van een structureel machtsonevenwicht. De ruziemakers zijn gelijkwaardig (Tumult, 2016).

Als we tegenwoordig over pesten spreken, kunnen we cyberpesten niet meer negeren. Cyberpesten heeft dezelfde vier hoofdkenmerken als offline pesten, plus het extra kenmerk ICT-gebruik. Cyberpesten is namelijk pesten via digitale kanalen zoals sociale media, apps en berichten.”

Pesten herkennen

Veel tieners laten niet gemakkelijk merken dat ze gepest worden. Ze schamen zich ervoor of zijn bang voor represailles eens de pester(s) ontdekt worden. Men vreest dat het nog erger gaat worden.

⁵ Zie <https://www.pimento.be/pesten-onderzoeksrapport/>, p.3

⁶ Zie: <https://www.pimento.be/pesten-onderzoeksrapport/>, p.8

Toch blijft het belangrijk om alert te zijn bij volgende signalen⁷:

Op school:

- mag niet meedoen bij spelletjes of wordt als laatste gekozen
- schoolprestaties gaan achteruit
- vermijdt de speelplaats of blijft dicht bij de leraar tijdens pauzes
- ziet er ongelukkig, gestrest, depressief uit
- klaagt over buikpijn, hoofdpijn
- heeft misschien niet één goede vriend
- bezittingen worden afgenomen of verstoep
- wordt uitgelachen, onvriendelijk benaderd

Thuis:

- komt thuis met kapotte kleren of boeken
- heeft blauwe plekken, schrammen
- neemt geen klasgenootjes mee
- is bang om naar school of internaat te gaan
- kiest een onlogische route van en naar school
- slaapt onrustig en heeft nare dromen
- vraagt en/of steelt geld van familie
- wordt niet uitgenodigd voor feestjes
- overspannen en gestrest op zondagavond of aan het eind van een vakantie

Legende

In het pestprotocol worden een aantal termen systematisch gebruikt. We willen die aan het begin verklaren zodat het document zelf vlot interpreteerbaar is.

- **Sanctie** = een verplichte taak of opdracht die een leerling moet uitvoeren na het stellen van pestgedrag
- **Ordemaatregel** = Kleine sancties die worden opgelegd bij het begaan van kleine fouten of overtredingen zoals bijvoorbeeld het afgeven van de gsm of hulp bieden bij het poetsen van de tafels.
- **Begeleidingscontract** = één of meerdere afspraken die met de leerling gemaakt worden rondom het wijzigen van het gedrag op een aantal specifieke punten. Een begeleidingscontract is een wake-up call voor de leerling om aan te geven dat het zo niet meer

⁷ Zie: <https://www.klasse.be/1415/herken-jij-signalen-van-pesten/>

verder kan. De leerling wordt wekelijks door de leraren geëvalueerd. Bij de aanvang van een begeleidingscontract worden de ouders van de leerling uitgenodigd voor een gesprek hierover. Een begeleidingscontract heeft een specifieke aanvangs- en einddatum. Wanneer geen gedragsverandering werd waargenomen kan worden overgegaan naar een tuchtmaatregel.

- **Goed-op-weg-fiche** = Een document dat samen met de klassenraad wordt opgemaakt en waarbij samen wordt gekeken naar mogelijke positieve stappen. Het grote verschil met een begeleidingscontract is dat bij een goed-op-weg-fiche de leerling evenveel inbreng heeft en samen met de leraren de concrete doelen gaat bepalen.
- **Tuchtmaatregel** = Maatregel die genomen wordt wanneer de goede werking van de school in gedrang komt of wanneer de veiligheid van de medeleerlingen of van het personeel gevaar loopt. Bij een tuchtmaatregel wordt de leerling tijdelijk of definitief uitgesloten van de school. De procedure voor de tuchtmaatregel staat beschreven in het schoolreglement: <https://humaniora.sintbavogent.be/schoolinfo-overview-page/schoolreglement>.
- **Herstelgesprek**: een gesprek tussen de betrokken personeelsleden en de leerlingen na een conflict waarbij ieders aandeel, de opgelopen schade en het herstel besproken wordt.
- **HERGO (herstelgericht groepsoverleg)** = een groepsoverleg waarin alle partijen betrokken bij een incident, samen met hun steunfiguren, op zoek gaan naar hoe de schade kan hersteld worden. Een moderator bereidt het overleg voor en coördineert de gesprekken. De moderator is een neutraal, niet betrokken persoon.

Verschillende aanpakken bij pestgedrag

Naast het preventief aanpakken van pesten, is het noodzakelijk om de curatieve aanpak uit te werken. Hierin bestaan verschillende soorten aanpakken. De verschillende aanpakken kunnen we onderverdelen in drie grote categorieën: de niet-confronterende aanpak, de confronterende aanpak en de punitieve aanpak (<https://www.allesoverpesten.be/pesten-aanpakken/aan-de-slag-met-de-groep>). Het is belangrijk om te vermelden dat wij als school ons niet verbinden aan één specifieke aanpak, maar dat de aanpak die we hanteren afhangt van de context, de ernst en de frequentie van de pesterijen, maar ook van de leeftijd en voorgeschiedenis van de betrokken leerlingen. Hieronder schetsen we kort een algemene definitie van de verschillende soorten aanpakken.

Bij de niet-confronterende aanpak ligt de nadruk op het zo snel mogelijk herstellen van de rust in de groep. Men gaat niet dieper in op de gepleegde feiten, maar er wordt aan de omgeving van het slachtoffer gevraagd om actie te ondernemen en ervoor te zorgen dat het slachtoffer zich zo snel mogelijk opnieuw kan integreren in de groep. Deze aanpak is aangewezen wanneer de situatie niet zwart-wit is, maar wanneer het onduidelijk is wie precies de dader is of wat er precies gebeurd is. Een concrete uitwerking van deze aanpak is de no-blame methodiek.

De confronterende aanpak heeft als belangrijkste kenmerk dat het de daders individueel aanspreekt over hun gedrag en hun pestgedrag concreet benoemt. Verwacht wordt van de daders dat ze hun excuses aanbieden aan de slachtoffers en dat ze hen helpen bij hun re-integratie in de groep. Deze aanpak is wenselijk wanneer het duidelijk is wie precies de daders zijn en wat ze gedaan hebben.

Ten slotte is volgens de punitieve aanpak een straf voor pesters noodzakelijk om aan te tonen dat dit gedrag onaanvaardbaar is. Deze straf moet pedagogisch verantwoord zijn, en moet in verhouding staan met wat ze gedaan hebben. Op deze manier wordt de ernst van de feiten zichtbaar erkend, alsook het leed van het slachtoffer. Het is echter belangrijk dat de straf aansluit bij de fouten alsook bij de visie van de school.

Bij de uitwerking van ons concrete plan van aanpak werd al snel duidelijk dat we vaak een combinatie van twee soorten aanpakken nodig achten. Heel concreet vereisen veel peestsituaties eerst en vooral dat er ingegrepen wordt door middel van sanctionering. Dit is voor ons belangrijk om een duidelijk standpunt in te nemen tegen pesten. Naast de punitieve aanpak opteren we dan voor een confronterende of niet-confronterende aanpak, afhankelijk van de situatie.

Plan van aanpak

1. Warm en verbindend klimaat creëren ⁸

	Wat?	Wanneer?	Wie?	Door wie?
Kennismaking	Zoeklichtdagen	Start van het schooljaar	Eerste jaar van elke graad (derde jaar nog uit te werken)	Titularissen en werkgroep zoeklicht, werkgroep 1ste, 2de en 3de graad
	Klasdag	Start schooljaar	Tweede jaar, derde jaar (voorlopig), vierde jaar	Titularissen
	Sportdag	Start schooljaar	Alle jaren (eerste jaar binnen zoeklichtdagen)	Vakgroep LO
	Bezinning	In de loop van het schooljaar	Zesde jaar	Titularissen
	Inkomdag	1 september	Eerste jaar	Titularissen en LLB
	Kennismakingsgesprekken	Voor start schooljaar	Alle nieuwe leerlingen met hun ouders	LLB, directie en leraren
	Kennismaking in de klas	Start schooljaar	Alle leerlingen	Titularissen
	Kennismakingsavond	Eind augustus	Eerste jaar	Titularissen en LLB
	Ontvangst zij-instromers	1 september	Zij-instromers	Leerlingenraad
Communicatie	Infoavond en opendeurdag	November, februari en maart	Nieuwe leerlingen en hun ouders	Werkgroep PR en het volledige schoolteam
	Infoavonden	September	2des, 3des, 4des en 5des	Titularissen + llnbegeleiding
	Positieve feedback	Doorheen het schooljaar	Alle leerlingen	Alle leerkrachten
	Inleefdag		Lagere scholen	Werkgroep PR
	Website	Permanent	Alle stakeholders	Communicatieverantwoordelijke
	Leerlingencontacten	Eind december (ouders toegelaten) - februari - mei - doorheen het	Alle leerlingen	Titularissen

⁸ Vorming door vzw LEJO aan opvoedersteam oktober 2022

		schooljaar volgens noodzaak		
	Radio Bavo (bv. podcasts)	Doorheen het schooljaar	Alle leerlingen	
	Schoolreglement	Doorheen het schooljaar	Alle leerlingen	Directie & schoolraad
Samenwerken	Vakgroepwerking en werkgroepen	Doorheen het schooljaar	Alle leerlingen	Alle leerkrachten
	Middagactiviteiten	Doorheen het schooljaar	Alle leerlingen	Leerkrachten en externen
	Sportactiviteiten met lkr en lln	Doorheen het schooljaar	Alle leerlingen	Leerkrachten
	Buddyprojecten	Doorheen het schooljaar	Anderstalige leerlingen & leerlingen 1ste jaar	Zesdejaars
	Sportdag	Sportdagen (een per jaar)	Alle leerlingen	Vakgroep LO
	Leerlingen betrekken bij schoolactiviteiten	Infodag, sportdag, opendeurdag, tuinfeest	Alle leerlingen	Vrijwilligers
	Leerlingenraad	Doorheen het schooljaar	Voor iedereen	Leerlingen in de leerlingenraad
	Zoeklicht en projecten	Zoeklichtdagen en projectdagen	Alle leerlingen	Leerkrachten,
	Activiteiten van leerlingen voor leerlingen	100 dagen, Sinterklaas, Doop internen, bal, Vert-sur-vert, ondernemende projecten etc...	Alle leerlingen	Zesdejaars
Vertrouwen	Leerlingengesprekken	Doorheen het schooljaar	Voor iedereen	Titularissen
	Zorgen voor een aangenaam klasklimaat	Doorheen het schooljaar	Voor iedereen	Alle leerkrachten
	Aanspreekpunten duidelijk maken	Doorheen het schooljaar	Voor iedereen	Alle leerlingen
	Zoeklicht	Zoeklichtdagen	Voor iedereen	Alle leerkrachten

2. Naar meer welbevinden op onze school

	Wat?	Wanneer?	Wie?
Infrastructuur	Eigen klaslokaal	Doorheen heel het schooljaar	Alle jaren

	Leerlingenbegeleiding op Schoon Verdiep	Doorheen heel het schooljaar	Leerlingenbegeleiding
	Eigen keuken	Doorheen het schooljaar	Allen leerlingen en leerkrachten
	Sportinfrastructuur en open ruimte	Doorheen het schooljaar	Alle leerlingen
Beleid	AppWell	Doorheen het schooljaar	Alle leerlingen
	Schoolreglement & pestbeleid	Doorheen het schooljaar	Alle leerlingen
	Reizen, uitstappen, klasdagen, sportdagen, allerlei activiteiten	Doorheen het schooljaar	Alle leerlingen
Organisatie	Twee titularissen per klas	Doorheen het schooljaar	Alle leerlingen
	AppWell	Doorheen het schooljaar	Alle leerlingen
	Leerlingenadministratie betrekken	Doorheen het schooljaar	Alle leerlingen
	Eigen lokaal	Doorheen het schooljaar	Alle leerlingen
	Klasgroepen zoveel mogelijk samenhouden	Doorheen het schooljaar	Alle leerlingen
Participatie	Leerlingenraad	Doorheen het schooljaar	Alle leerlingen
	Schoolraad	Doorheen het schooljaar	Alle leerlingen

3. Pesten voorkomen

Wat?	Wanneer?	Wie?
Een duidelijke visie rond pesten die door iedereen in het schoolteam gedragen wordt.	Beleid en visie kunnen altijd gelezen worden via Sharepoint. Op personeelsvergadering wordt die visie overlopen in team.	Het volledige schoolteam. Wordt voorgesteld door leerlingenbegeleider en directie. Er is een werkgroep zoeklicht die meerdere keren per jaar samenkomt.

	De werkgroep zoeklicht en algemene cel LLB binnen het team die werkt rond dit thema komt meerdere keren per jaar samen om dit beleid te herevalueren en indien nodig bij te werken.	
Antipestbeleid communiceren naar ouders en leerlingen toe.	Begin van schooljaar	Leerlingenbegeleider/directie
Antipestbeleid systematisch opvolgen en herevalueren	Doorheen heel het schooljaar	Leerlingenbegeleiding Werkgroep zoeklicht
Ouders en leerlingen informeren bij wie ze terecht kunnen bij (vermoeden van) pesten	Begin van schooljaar	Leerlingenbegeleiding
Consequenties verbinden aan het overtreden van de regels	Doorheen heel het schooljaar	Directie en werkgroep kwaliteitszorg
Samenwerking met externe partners (school, Pimento, Lejo, bijscholingen...)	Heel het schooljaar (zoeklicht, bezinning, klassenraad...)	Volledig team

4. Pesten detecteren

Leerlingen die gepest worden verstoppen dit soms lang. Daarom is het van belang dat ouders en leerkrachten enkele signalen goed interpreteren.

Wat?	Wanneer?	Wie?
Anoniem (digitaal) meldpunt: AppWell	Twee metingen per jaar	Opvolging door leerlingenbegeleider + directie
Pestgedrag herkennen en er alert voor zijn, dit bijvoorbeeld door alert te zijn tijdens toezichten op de klas/gang/speelplaats/refter/sport en door de groepsdynamiek te observeren tijdens activiteiten.	Altijd	Volledig team
Pestgedrag registreren in LVS van de school en melden aan LLB.	Bij elk incident	Volledig team
Pestincidenten communiceren binnen team en aan LLB die kan aftoetsen bij directie. Zo kan iedereen er alert voor zijn. Ook steeds melden	Bij elk incident	Volledig team

aan de LLB internaat en directeur internaat als een interne betrokken is.		
Contact houden met internaat. Pestincidenten op school communiceren naar internaat en omgekeerd.	Bij elk incident	Leerlingenbegeleider is brug school-internaat

5. Pesten aanpakken

Eens er melding wordt gemaakt van pesten, door wie dan ook, moet een duidelijk plan van aanpak uitgerold worden.

Zoals boven vernoemd (zie p.4) kan er afhankelijk van de context gekozen worden uit drie verschillende wijzen van handelen⁹.

- a. De niet-confronterende aanpak
- b. De confronterende aanpak
- c. De bestraffende aanpak

Hieronder maken we de vergelijking tussen de drie.

Niet-confronterende	Confronterende	Bestraffende
Zuiver oplossingsgerichte aanpak. Nadruk op het zo snel mogelijk veranderen van de situatie. Leerlingen worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid om er mee voor te zorgen dat het pesten zo snel mogelijk stopt. Leerlingen doen zelf voorstellen die bijdragen tot het doen stoppen van de pesterijen en het opnieuw integreren van het slachtoffer. Hierbij worden op leefgroepniveau afspraken gemaakt.	De pesters zijn gekend. Er wordt gekozen om hen duidelijk te confronteren met hun daden. Er wordt verduidelijkt wat er fout is aan het pestgedrag en er wordt duidelijk gemaakt dat zich dit niet meer mag herhalen. Alle betrokkenen worden gevraagd hun excuses over te maken aan het slachtoffer (en/of aan de ouders van het slachtoffer). De pesters moeten een zichtbare daad stellen dat ze voldoende inzicht en spijt hebben. Ze moeten duidelijk maken wat ze eraan zullen doen opdat het slachtoffer er (terug) bij mag horen of zich veilig kan voelen.	De aanpak confronteert de pestkoppen met hun probleemgedrag door een straf te verbinden met wat ze hebben gedaan. De straf sluit best aan bij het wenselijke gedrag en komt best kort na de feiten. De straf kan ook inhouden dat er schadeherstel is.
Voorbeeld: No-Blame aanpak ¹⁰	Aanspreken op empathisch vermogen	

Bij de aanpak worden zorg, begeleiding en disciplineren gecombineerd.

⁹ Deboutte, G. nota's bij bijscholing over pesten

¹⁰ Robinson G., Maines B., 2010, Een schreeuw om hulp, een no-blame aanpak bij pesten.

6. Nazorg

Nazorg bij pesten is van cruciaal belang. Op die manier beperken we de impact van het pesten op het slachtoffer te verminderen. Het is ene belangrijke stap in de richting van herstel. Ook in deze fase worden zorg, begeleiding en disciplineren gecombineerd. Naargelang de situatie (fysiek pesten, verbaal pesten, non-verbaal pesten cyberpesten...) bekijken we de aanpak en kan de opvolging gebeuren door verschillende stakeholders: directie, leerlingenbegeleiding, leerkrachten, opvoeders, of externe partners. Ook de ouders betrekken we hierbij.

7. Flowchart pesten aanpakken

PESTEN AANPAKKEN

Fysiek geweld

Eenmalig

- Sanctie: altijd
- Gesprek: altijd
- Tucht: mogelijk

Herhaaldelijk

- Sanctie: altijd
- Tucht: altijd

Non-verbaal geweld

Herhaaldelijk

- Afhankelijk van de context, aanpak kiezen

Verbaal geweld

Eenmalig

- Corrigerende opmerking
- Eventueel sanctie

Herhaaldelijk

- Sanctie
- Gesprek
- Reflectie - opdracht

Cyberpesten

Eenmalig

- Sanctie
- Gesprek
- Reflectieopdracht

Herhaaldelijk

- Sanctie
- Gesprek
- Contract
- Tucht (evt.)

Nuttige links

<https://www.allesoverpesten.be/>

<https://www.klasse.be/thema/pesten/>

<https://kieskleurtegenpesten.be/>

<https://www.vlor.be/publicaties/antipestslang-voor-internaten>

<https://www.mediawijs.be/nl>